Ч. 286 (12.942). Львів, вівторок 22. грудня 1931. Pocztowa opłatę zapłacono ryczałtem. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 "
Піврічно 30·00 "
Річно 60·00 "
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
" Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Проєкт нового подружого закону в Польщі.

Два табори серед польського громадянства. — Велика роля малого урядовця. — Наше духовенство підчинене сільським малограмотним урядовцям. — Новий закон і польонізація.

В останнім часі публичну опінію польської суспільности сильно хвилює проєкт нового подружого закону, що вже вийшов з тісного кабінету кодифікаційної комісії та небавком має стати предметом нарад ради міністрів, а згодом і законодатних установ. Проєкт закону вже й поділив політичні польські кола на його противників та прихильників: дехто користується вже тим проєктом як козирем у боротьбі проти уряду.

В останніх двох тижнях відбулися у Львові два масові польські віча проти згаданого проєкту, а саме — бурхливе віче польських хадеків та віче вшехполяків. Одні щиро, другі з тактичних причин поборюють його, послугуючися ним як коником, на якім виїздять проти уряду. Зате головна управа хадеції в Польщі (Корфанти) використала теж цю нагоду, щоби розправитися зі східно-галицькими, санаційно настроєними хадеками, викидаючи із своїх рядів східно-галицького хадецького туза, проф. львівського університету Макаревича за те, що він — мовляв — як член кодифікаційної комісії потурав проєктові, який легковажить християнську мораль та вводить большовизацію в подруже життя.

Справа вельми важна й для нас, бо якби цей проєкт став законом, то відбився б глибоко та шкідливо не лише в етичному житті нашого народу, але він підірвав би зовсім і вплив духовенства та церкви передовсім на селі, що для національної справи мало би дуже прикрі наслідки.

Щож мав би вводити новий подружий закон, що тільки шуму вже наробив він у Польщі? Проєкт нового закону вводить у принципі цивільні шлюби та хоч сам шлюб можна взяти перед парохом, то всі урядові формальности, звязані з заключенням подружа передає в руки державних урядовців. Таким чином всі справи, звязані з передшлюбним протоколом, як голошення оповідей, ведення книг та видавання метрик шлюбу належало би до них. Щойно після полагодження передшлюбних формальностей в урядовця можуть наречені взяти шлюб перед душпастирем одного з них (арт. 28.). Та хоч закон дозволяє парохові повінчати молодих, то накладає на нього обовязок списати протокол у трьох примірниках у книзі, потверджений урядом, зібрати на протоколі підписи, протокол підписати (арт. 5) та найдальше до 10 днів особисто або через молодих відіслати державному урядовцеві. Коли це не станеться в означеному речинці, кожне з молодих підпадає грошевій карі від 20 до 500 зол. а душпастир подвійній, яка припадає за обох молодих, себто від 80—2.000 зол. та ще й карі дисциплінарній (арт. 38).

Уявім собі тепер, на що зійшов би наш священик на селі у відношенні до цього державного урядовця, що під деяким оглядом був би зверхником пароха. Цей сільський урядовець, подібний до мадярських нотарів, мав би дуже широке поле до самоволі. По всій імовірности цими державними урядовцями на селі стануть громадські писарі — нині в більшости півінтелігенти, найчастіше поляки або заушники повітових потентатів, одиниці здатні до всякої самоволі. Такий то урядовець мав би неодну нагоду дошкулювати „українському попові".

Він мав би право жадати потрібних до шлюбу документів, складати передшлюбний протокол, голосити оповіди та вести всі книги. Куди справляв би він мішані подружа, які хотіли би взяти шлюб у церкві згідно з законом, перед душпастирем одного з наречених, апаємо. Чим у такому випадку був би парох у відношенні до такого урядовця?

Та це лиш одна сторона медалі, бо священик мусить добре вважати, щоби якслід списати протокол у 3. примірниках та до 10 днів переслати згаданому урядовцеві. Ми вже нині бачимо, як вправуватися мусить наш парох за метрикальні справи, хоч має за собою закон, а щож було би тоді?! Ведення цих актів буде напевно в польській мові і цьому мусить парох підчинитися під загрозою величезних грошових кар та ще якихсь дисциплінарних репресій. А не схоче, тоді такий урядовець може його знищити гривнами. Так хоче проєкт закону; він робить зі священика урядового помічника громадського писаря, але настільки нижчого, що тамтой буде брати платню і матиме владу, а парох буде теж свого роду урядовцем, лише без платні та без всякої влади.

Чи тоді й молоді сільські слабодухи не підуть радше вінчатися до костела, щоби оминути високих кар (по 20—500 зол.), якщо це мішане подружа або таки до „державного урядовця", якщо вони сельробствуючі. А наслідок такого стану — цілковитий упадок авторитету нашого духовенства з необчисленою шкодою для нац. справи.

Колиж розглянемо ще й моральну сторінку проєкту нового подружого закону, як „нареченство з правними наслідками подружа" (арт. 6.), або розводи без подання причини (арт. 54.), то ясним стає, що принесе він зі собою розклад нашої здорової родини та більшовизацію подружого життя. Вже й так на більшости української території рак більшовизму розкладає все, що етично цінне та для майбутнього нації необхідне. Тому бодай на наших західних просторах ми мусимо зберегти ці тривкі вартости — здорову рідню

Є деяка імовірність, що під натиском польської католицької опінії уряд змодифікує останні постанови проєкту, зате попередньо згадані можуть легко стати законом, а тим самим могутнім засобом, щоби розбивати суцільність нашого села, черговим етапом польонізації нашого церковно-національного життя. *М. Д-ич.*

Страдальний романтизм.

(З приводу ювилею т. зв. „сецесії".)

(Покінчення.)

Бурхливе віче з 19. листопада вислало депутацію студентів до мін-ства освіти у Відні. До депутації входили: Т. Бурачинський, Т. Галущинський, Т. Мелень і В. Темницький. Міністр Гартель запевнив депутацію, що міністерство займеться справою українського університету, але вимагає, щоби українське студентство зберігало спокій та пильно училося. Розуміється, що міністр мусів звернутися з таким зазивом до студентів і це неважне, зате дуже важна річ, це обіцянка, що міністерство займеться університетською справою і визначить стипендії для кандидатів на професорів. Коли міністр уважає конечним робити такі обіцянки, то ясно видно, що уряд лякався дальших авантюр на львівському університеті.

Для членів депутації стало ясним у Відні, що ситуацію, витворену гострим виступом академічної молоді, треба розумно використати. Тому депешували у Львів, щоби з усякими дальшими рішеннями зждати до повороту депутації.

У даній ситуації можливі були два тактичні ходи, або тимчасове перемиря, **sit venia verbo** — зі зброєю в руці підождати, як міністр вивяжеться зі свого приречення, або дальшими гострими виступами понаглювати розвязку справи — зате **уступлення з місця бою було наскрізь фальшивою тактикою!** Це розумів навіть такий тодішний опортуніст як Ол. Барвінський. Коли наспіла до Відня вістка про пляновану сецесію, він сказав депутації: „Панове, не допустіть до цього! Адже це була би соромна утеча з місця бою!" І тоді депутація ще раз телеграфувала до Львова: „Задуману сецесію здержати до нашого приїзду".

Львів не послухав! Вертаючи, ми прочитали в Кракові на двірці галицькі часописі і довідалися, що у Львові проголошено сецесію і що відразу пару соток української університетської молоді зажадало в канцелярії ректорату свідоцтв відходу. У Львові говорилося, що сецесія була „одинокою достойною відповідю" на „нечувану" відозву університетського сенату, яка болючо обидила українську академічну молодь, називаючи її виступ диким, варварським і т. п. Безперечно інкримінована відозва не була зредагована у версайському стилі, але щож це за стратегія ображатися на противника за неделікатні його слова, переривати боротьбу і втікати з поля бою?!

Але сецесія була не тільки грубою тактичною помилкою; вона була необдуманим промахом що заподіяв дуже богато шкоди! Українська академічна молодь, що досі майже вся була згуртована у Львові, наслідком сецесії розбилася на три окремі групи: Відень, Прага, Краків — сам цей факт відразу розбив одноцілу і суцільну досі органiзацію університетської молоді. Дальшим шкідним наслідком було те, що молодь, виїхавши на цілий рік з краю, порвала організаційні звязки з неуніверситетською українською молодю, що остала в краю. Через сецесію впала відразу „Академічна Громада", що саме в тім часі була в найкращім розквіті і творила знаменитий осередок і організаційного і научного і товариського життя української акад. молоді. Через сецесію упало видавництво журналу „Молода Україна і це була найбільше діймаюча шкода в житті української молоді!

Коли українська акад. молодь розпочинала в листопаді 1901 року гостру університетську боротьбу — була добре зорганізованою, здисциплінованою, ідейно захопленою, одушевленою армією, а злопамятна сецесія так ґрунтовно знівечила ті вальори, що по році остались здеморалізовані недобитки, нездатні до ніякої акції!

Крихітка доброго, що сецесія принесла, не в силі зрівноважити заподіяної шкоди! Коли говориться, що сецесія винесла справу українського університету на ширше форум, то забувається, що ще перед сецесією зробили це львівські події з 19. листопада 1901 р. Годі також без застережень погодитися з думкою, що, мовляв, побут наших студентів на позакраєвих університетах прислужився так дуже богато популяризації української справи серед чужинців. З цеї точки погляду найбільше позитивним був побут наших студентів у Празі. Праська група сецесіоністів подибала серед чехів дуже податний ґрунт і осягнула поважні успіхи в популяризації української справи. Зате у великім Відні потонула наша молодь майже безслідно. Серед німців не вдалося викликати поважнішого заінтересування, серед словян трудно було побороти їхні русофільські тенденції і зєднати собі їх для української справи. У Кракові українська молодь стрінулася з інтензивною і пляновою контракцією вшехпольської та консервативної молоді так, що для української пропаганди був доступним одинтільки соціялістичний світ, котрий зрештою і без того в тих часах не ставився ворожо до української справи. Зі сказаного ясно, що треба бути дуже рожевим оптимістом, аби приписувати „сецесії" якісь надзвичайні досягнення.

Сецесія ніяких поважних успіхів не принесла

ла, бо з природи річи принести не могла. По своїй природі сецесія була актом наскрізь пасивним, а пасивні виступи згори засуджені на невдачу. Коли українська молодь зробилася на львівськім університеті неприсутною — загирила справу, за яку таким дивним засобом нібито „боролася“.

Але треба памятати, що **errare humanum est**, і тому не можна надто дивуватися, що тодішна молодь зробила сецесію. Зате годі не дивуватися, коли сьогоднішня молодь по трийцяти літах окремим ювилейним святом „шанує память сецесії“...

Гадаю, що і тут зайшла помилка. Помилка взялася з того, що ініціятори та виконавці ювилейного свята сецесії не завдали собі труду познайомитися з історією події, яку забажали вшанувати ювилеєм. Я певний, що якби вони були прочитали мою статтю в Альманаху „Січ“ (1908) або „Хроніку руху української акад. молоді у Львові“ О. Назарука і Ол. Охримовичівної в тімже Альманаху, або хоч би невеличку повість з тих часів М. Новаківського — були би занехали думку про звеличування „сецесії“. Тому так думаю, бо трудно подумати, щоби якраз, ті круги молоді, що звуть себе активістами, вибрали для ювилею подію наскрізь пасивістичну!

Колиж така помилка не зайшла — то ще сумніше! Вказувало би це хіба на те, що дійсний духовий зміст теперішної молоді мимо того, що 30 літ гірко учила нас **historia magistra vitae**, такий страшно близький до того страдального романтизму, що свого часу видумав „сецесію“, а нині влаштовує її ювилей...

Володимир Темницький.

Оголошення, оповістки, місцеві як і з провінції оголошуватимемо тільки за попередньою присилкою належитости. Незаплачені заздалегідь оголошення не будуть поміщені.

З польської преси.

„Польсько-українські взаємини у Сх. Галичині“.

Нова стаття б. воєводи Борковського у краківському „Часі“.

III.

ЕКСТЕРМІНАЦІЙНА ПОЛІТИКА СУПРОТИ УКРАЇНЦІВ. — МОВНІ ЗАКОНИ. — КОЛЬОНІЗАЦІЯ У СХ. ГАЛИЧИНІ І В ДАВНИХ ПРУСАХ.

У передвоєнних часах — пише далі п. Борковський — поляки, що мали перевагу впливів в Австрії, намагалися винародовлювати українців. Державна влада у Сх. Галичині формально нібито й не була польською і тому вона не застановлялася (?), яке становище має заняти до максималістичної програми винародовлювання, що вкорінилася в польській суспільности. Польська суспільність старалася на цю владу впливати в тому напрямі. Колиж Польща стала незалежною, тоді польське громадянство намагалося досягнути того, щоби державна влада переняла від нього програму екстермінаційної політики супроти українців. Її завданням мало бути цілковите спольонізування українців. Подібне прямування повстало було — пригадує автор — перед пяти віками на підкладі релігійної програми. Одначе тепер такі пляни мають ще менше даних на реалізацію ніж тоді наслідком далеко більшої національної свідомости.

„Самозрозуміло, — читаємо дослівно в статті — що коли держава бере безпосередню участь в акції, яка зміряє до винародовлення одної з національностей, то це набирає прикмет свого роду стану „екс лекс“. Тільки на такій підставі держава могла би підійматися такого завдання, якщо взагалі можливо припускати скору можливість винародовлення. В кожному іншому випадку в державі витворюється постійна домова війна, що підкопує повагу права як чогось обєктивного. Плян акції, початої державою проти українців у повоєнному часі в цілях їх польонізації, був побудований на каганцевих мовних приписах і на кольонізації полудневo-східних просторів поляками. Мовні закони введено під серпанком прав для державної мови. Кольонізацію старалися узаконити таким чином, щоби роля держави в цій акції не була занадто офіціяльно унаглялнена. У мовній ділянці встановлені приписи не могли дати ніяких результатів, коли мова про польонізацію краю. Їх копіювали з Німеччини, де були зовсім інші відносини. Там дійсно поляк, який навчився по німецьки і був змушений уживати тієї мови в державних урядах чи публичних установах міг ачасом зґерманізуватися. Мова, якою навчився говорити, була зовсім відмінна від рідної його мови. Мусів її часто вживати, бо контакти з позадомовим світом були значно частіші у Німеччині ніж у Сх. Галичині. Українець може без науки навчитися бодай слабо говорити по польськи, беручи на увагу подібність славянських мов. Примусові мовні приписи українське населення трактує радше як секатуру, як бажання понизити його рідну мову, бо знає, що і навпаки, поляки зі Сх. Галичини при добрій волі розуміють їх мову. Кольонізаційні проєкти розбилися передовсім об недостачу великих капіталів, які булиб необхідні для раціонального переведення такого пляну. Поза тим слід звернути увагу, що населення Сх. Галичини, поза підгірськими повітами, нараховує подекуди понад 100 душ, що живуть з хліборобства на квадр. кільометрі. Побільшення числа цих душ мусіло спричинити нужду серед поселеного вже населення, а також серед кольоністів. Хліборобське населення Сх. Галичини приняло кольонізацію без огляду на віру та національність дуже нерадо, бож убувало їй терену, на якому зарібкувало. Коли часом порівнюється нашу полудневo-східну кольонізацію з німецькою кольонізацією, то це порівнання не зовсім слушне. Познанщина чи Поморщина нараховує значно менше людей, що живуть з хліборобства на одному квадратовому кільометрі. Колиж до того додамо деякий технічно-господарський поступ, який нераз вносили німці, а крім цього великий капітал, який розпливався по краю, то зрозуміємо, що німецька кольонізація мала під господарським оглядом не зубожувати села, а навпаки, могла навіть дещо поправити умовини утримання в хліборобстві. Німецька кольонізація була насиллям у національній ділянці, але не була господарським нонсенсом“.

„Конскрипція має дати правдивий образ...“

(Звідомлення з місць.)

ТЕРЕБОВЕЛЬЩИНА.

Конскрипція добігає кінця. Як видно з дотеперішнього її ходу, мала вона наставлення політичне. Нарікав перед конскрипцією „Курер Львовскі“, що українці роблять з конскрипції політику. З того, що досі ми тут у повіті бачимо, виходить, що саме поляки надали їй характеру чисто політичної справи. Перш за все повітовий конскрипційний комісар іменував майже виключно поляків на конскрипційних комісарів. Зпоміж українців було всього кількох учителів (на кількасот усіх комісарів). Та навіть у тому іменуванні тих кількох українців учителів видно було тенденцію. І так нпр. старого і заслуженого управителя школи в *Залавю* п. Діонізія Рушицького іменували списовим комісарем в селі *Підгайчиках*, де мешкають латинники, а до Залавя дали інших. Старший чоловік мусів таким чином товктися по чужім селі, а в його селі був інший; а все тому, що п. Рушицький українець. У *Глещаві*, надкомісарем іменували молоденького учителя поляка, тоді як управитель школи п. Кінаш був звичайним районовим комісарем в селі. Українців, які голосилися на списових комісарів, повітовий комісар не приняв. З того потім виходили такі куріози, що поляки, хоч і мали двомовні друки, не хотіли їх виповняти, вимовляючись тим, що — мовляв — вони не вміють по українськи писати. Щодо тих двомовних друків, то були чисті комедії. На чисто українські села, як на злість, присилали тільки самі польські друки. Деякі комісарі, особливо учительки польки, з засади не давали мішаних друків, аж коли хтось уперся, тоді витягали і казали, що то тільки — мовляв — той один для вас.

Покищо подаємо тільки кілька фактів, які остаточно можуть до деякої міри ілюструвати роботу конскрипційних комісарів. Якби позбирав усі, то можна би скласти цілу книгу.

Варваринці: Одним з комісарів була п-а Раба зі Струсова. З нею ходив п. Нановський, листоноша з Варваринець. Коли прийшли до Юліяна Шестопала, то він домагався двомовного друку, тимбільше, що бачив такий друк у комісарки. Але вона відповіла, що українського друку не має і не дала. В Дюка Ізидора господаря і господині не було дома. Був тільки син. Господар лишив карточку, щоби комісар прийшов пізніше. Та проте комісарка виповнила друк. Жінка Дюка є римо-католицького обряду, але всі почуваються українцями. Комісарка, не зважаючи на спротив, виповнила для неї мову польську. Провірити друку не дали. Так само не дали провірити друку в Атаманчукової Анни, кажучи, що це тайна! Найпікантніше є те, що чув парубок Микола Іванчук з Рідвян, коли прийшов у день по конскрипції до Варваринець. В одній хаті п. Нановський хвалився, як то він з панною комісаркою помагали робити поляків. Він казав щиро: „Ми робили так, як хотіли, а не так, як люди подавали“. Списові аркуші Блащишиних, в яких була записана для римо-катол. мова українська, знищили, написали нові і підписали даючи три хрестики.

Цілу низку фактів подають з *Іглавча:* В чисто українськім селі було 11 комісарів, самі поляки. Між іншим аж девять латинників з Лошнева. Один з місцевих комісарів, Степан Дудар, млинар в Іглавчу, колись українець, особливо був „ревний“. І так: Антін Вертепний, римо-кат., подав розговірну мову українську. Комісар на це сказав: „Ми ся порадимо“, взяв невиповнений аркуш (рубрика мови) і пішов. Михайла Швалюка не було дома, тоді комісар сказав, що виповнить друк у канцелярії і відійшов. Так само не виповнив рубрики мови для Маріяна Шміда, внука Степана Грушецького, хоч Степ. Грушецький подавав для всеї родини українську розговірну мову. В Анни Дроздовської цілком не питався комісар ані про обряд, ані про мову. Взяв непідписаний аркуш і відійшов. Надкомісарем на село Іглавче був управитель школи п. Тенча. Коли до нього пішла делеґація громадян у справі зловживань поодиноких комісарів, він ту делеґацію викинув за двері.

Подібні факти подають з *Лошнева*. Загально комісарі не хотіли давати двомовних друків, кажучи, що до Лошнева взагалі не прийшли двомовні аркуші. В господині Теклі Васильків виповняла учителька Лазаревичівна аркуш олівцем. На запит, чому пише олівцем, відповіла, що то все одно. Так само поступала та комісарка в Степана Матли, Володимира Миськова й Антона Кобля. В останнього виповняла все чорнилом, тільки рубрику мови олівцем. Подібно списувала та комісарка і по інших українських домах. Так само поступав комісар Ромбіш (учитель) у домах: Івана Ганчара, Катерини Гупалюк і Володимира Петровича. Деколи казали комісарі (учит. Лянардова), що рубрики „мова“ не треба виповняти.

То лише окрушини, але певно, що й у інших селах, де були також самі комісарі поляки, справа йшла так само. Одначе треба підкреслити, що українські селяни показали високий степень свідомости, всюди домагалися двомовних друків і записували розговірну мову українську. Ще більше потішаючими є факти, що багато римо-кат. записували також українську мову як розговірну.

З кількадесяти рубрик списового аркуша йшов по правді бій тільки за дві рубрики: обряду й мови. Причину до того давали самі комісарі. *(С. М.)*

КАЛУЩИНА.

В *Долпотові*, пов. Калуш, представив громадський уряд старостству в Калуші на конскрипційних комісарів 4 селян, що вміють вправно писати по українськи і по польськи. Старостію всіх 4-ох відкинуло, а заіменувало місцевого учителя від 1-ки Володимира Гладкого, двірського економа, камерального побережника з Копанок та учительку з Войнилова. Всі три останні поляки. Найбільше зі всіх заслужився Гладкий, бо він був старшим і давав усім інструкції.

До асистенції дав громадський уряд 4-ох радних. Гладкий обійшов з радним Ізидором Ґаджаровським яких 8 хат, яких мешканці подали розговірну мову українську. Коли прийшли до римо-католика Йосифа Мазура, той подав розговірну мову українську, бо тою мовою дійсно го-

ворить. Гладкий став переконувати, що римо-католик не може бути українцем, але Йосиф Мазур обставав при своїм і Гладкий мусів його рішучє жадання сповнити. А вже найбільше Гладкого розсердило, як Й. Мазур зажадав, щоби його пасерба, греко-католика, записати за українця. Коли вийшли з хати, сказав Гладкий до Ґаджаровського, що як ще Месс (латинник) скаже записати розговірну мову українську, то він киче папері і піде до дому, бо чим викажеться перед старостою? Після того пішов Гладкий домів і казав Ґаджановському більше не приходити. До асистенції взяв собі Гладкий свого наймита, а інші комісарі взяли собі анальфабетів або дітваків. Аркушів українських не давали, а як хто зажадав, то казали, що по українськи не вміють писати. (По польськи також не всі вміли.) Аркуші не всюди давали до підпису. Рубрики: „розговірна мова“ не виповнювали, а коли хтось рішучє цього зажадав, то вписували розговірну мову голови родини, а дітей не хотіли. Так було у Софії Свічевської, у Дмитра Ганущака і деінде.

Наслідок того всього може бути такий, що в Долпотові є самі „русини“ і поляки. Тимчасом дійсний стан такий, що в Долпотові всі люди, не виключаючи й латинників подавали розговірну мову українську. Ледви чи найшлося в цілім селі пятьох людей, що чи то з глупоти, чи з намови мазурів подали розговірну мову „руську“. Полякїв, крім дідича, його кількох наймитів, кількох мазурів і 4-ох поліцаїв у Долпотові нема зовсім. Самі поляки, а також комісарі кажуть, що в Долпотові самі українці. Колиж спис комісарів викаже щось іншого, то буде сфальшований.

Селяни кажуть: „Нехай нас всякі Гладкі пишуть за що хотять. Для нас важне те, що ми самі уважаємо себе за українців і такими хочемо вмирати. І діти свої виховаємо на українців. Нічого не вдіє польська школа!“

Дня 13. ц. м. мав відбутися в нашому селі плебісцит проти коршми, але староство з огляду на конскрипцію казало відложити його на пізніше. Боїмося, щоби відтак не сказали, що вже минув речинець.

Селяни.

Світлій памяти пок. д-ра В. Охримовича.

І. Квітка на могилу пок. Охримовича від заморського товариша. — II. Лист пок. В. Охримовича з Сибірі до о. Присташа в Америці.

I.

Хвальна Редакціє!

Пересилаючи вислови сердечного співчуття для осиротілої родини по бл. п. Володимирі Охримовичеві, доброму шкільному товаришеві та сердечному другові, кидаю і я з далекої чужини грудку землі на його могилу. З покійним Влодком я часто переписувався з Америки в часі його заслання москалями на далеку Сибір та по його повороті (по російській революції) до Галичини. З огляду на червоний олівець не можу поділитися з ширшим українським громадянством деякими цікавими листами покійного Охримовича, писаними ним до мене по повороті з російського заслання, зате наводжу один лист, писаний із заслання з Ґолтявіно-Богучаньскоє на Анґарі — Єнесей. ґуб.

о. В. Пристай.

II.

д. Голтявіно. п. Богучани на Анґарі
Єнесей. Губ. 7/21/12. 1916.

Дорогий Товаришу, Отче Олексо!

Дякую Тобі сердечно за щирий лист з 13. IX. ц. р. та за підмогу 40 руб. Я щоправда, грошової підмоги не конечно тепер потребую, але задержую Твою підмогу з подякою тому, що я заходожусь у тім положенні, що мушу помагати іншим і з тої причини часто сам находжуся в потребі; значить: задержую Твою підмогу, не так для себе, як більше для інших, котрі більше від мене потребують і тому також в їх імени складаю Тобі подяку.

Я вже другий рік живу на „край світа“, бо від того села де я живу тепер, в напрямі на північ, нема вже жадної людської оселі, аж до самого північного бігуна. До найближчої стації залізної дороги маю 700 верст, до найближчого місточка 400 верст, до найближчої почти 60 верст. Та найгірше те, що одиноким способом комунікації є ріка, по якій літом пливають на лодках (через 3 місяці), а зимою (через 5 місяців) їздять на санках. Весною, коли ріка розмерзає і в осени, коли ріка замерзає через 4 місяці (т. зн. 2 місяці на весну і два місяці в осени) ми тут цілком відрізані від світа і тоді не дістаємо через 2 місяці ніякої почти.

Село, в якім живу, дуже маленьке (40 хат); нема в нім ні школи, ні церкви, ні крамниці, ні корчми; селяни (російської мови і віри) займаються рільництвом, риболовством і мисливством. Кругом села безмежний ліс — т. зв. „тайґа“. У цьому селі, де я тепер живу, крім мене нема ніякого більше австрійського підданого, ані нема нікого з російських українців, ані нема жадного чоловіка з вищою, або хоч би середньою школою. Знаючи це все, зможеш оцінити мою одинокість і самотність.

Моя жінка і діти лишилися дома, у Львові і пишуть мені звідтам, але листи, чи картки йдуть звідтам сюди дуже довго і часто пропадають по дорозі. Останню картку писала до мене жінка в серпні ц. р., а доручено мені ту картку цього місяця. Крім мене вислано сюди в Єнісейську губернію ще кільканацять інших українців зі Львова, але вони живуть далеко від мене на кількадесять, або кількасот верст. Хтось прислав для мене і для моїх львівських товаришів недолі і неволі 1.500 рублів на руки американського консуля у Владивостоці ще в осени м. р. (1915), але консуль не хоче нам тих грошей видати, поки не предложимо йому письма від того, хто вислав гроші. А ми не тільки не дістали ніякого письма у тій справі, але навіть не знаємо, хто ті гроші прислав... І так ми тих ґрошей і досі не дістали. Може Тобі удасться довідатись, від кого ті гроші, то зараз напиши.

Просиш мене, щоби я відкрив Тобі мою душу. Роблю це радо. Хоч трудно мене назвати правовірним християнином, а тим менше католиком, то мимо того, я чоловік дуже релігійний; вірю в Бога, молюся до Бога і надіюся на Бога. І надіюся, що війна вийде на добре і нашому народови і всьому людському родови. І надіюся, що я ще верну до дому, до рідного краю та побачу своїх рідних, свою жінку і свої діти (сина і дві доньки). Це мене тримає і я помимо всіх невзгодин, чуюся здоровий і не піддаюся біді, чого і Тобі бажлю з новим роком і з Різдвом Христовим.

Здоровлю Тебе щиро

Твій товариш

Володимир Охримович.

Господарська програма в Радянщині.

МОСКВА, 19. XII. ПАТ. Вчора розпочалася сесія всесоюзного екзекутивного комітету. Сесію відкрив Калінін, після чого голова уряду російської республики Сулімов виголосив реферат про стан і болячки радянського господарського життя. Промовець зазначив: „Гаслом нового бюджетового року буде боротьба за якість продукції й мобілізацію всіх сил для розвитку промислу. Хліборобська політика буде розгортати дальшу розбудову колективів, яка в 1932 р. має обняти 73 прц. селянських господарств“.

—o—

На освітньо-господарському полі.

Освітньо-кооперативно-господарські курси в Бёрезові Нижньому, пов. Коломия.

Від 25. XI. ц. р. відбуваються в Березові Нижньому освітньо-кооперат. господарські курси, що триватимуть до 5. I. 1932. Як сама назва говорить, на курсах подається: 1. загальну освіту (виділ загально освітній), 2. відомости з обсягу кооперації (виділ кооперативний), 3. відомости з обсягу господарства (виділ господарський). Слухачі мусять вписатися на два виділи, по змозі на всі три.

На виділі загально-освітньому викладається: 1) історію України і фраґменти із всесвітньої історії; 2) історію українського письменства і фраґменти із всесвітнього письменства; 3) історію духової і матеріяльної культури; 4) загальні відомости з науки про мову, право, медицину і гігієну, природознавство (астр., фіз., хем., бот. і зоол.); крім того 5) математику.

На виділі кооперативному: 1) книговодство; 2) торговельне і кооперативне право; 3) політична економія й економіка українських земель; 4) торговельна кореспонденція; 5) торговля рільних плодів і кооперативний збут сільсько-господ. продуктів; 6) купецькі рахунки.

На виділі господарському: годівля худоби і безріг; 2) управа ріллі і сіножатей; 3) птахівництво; 4) садівництво; 5) молочарство-сироварство і бриндзарство.

Ініціятивний Комітет курсів попросив до викладів фахівців з кожної ділянки. Виклади свої вже почали: д-р Д. Ткачук, д-р Завалихут, інж. Б. Ніжанковський, інж. Жук, учит. З. Іванчук, м-р М. Пригродський та студ. Ю. Ґеник. В найближчих днях зачнуть свої виклади, О. К. Левицький, д-р Мурович, д-р Карапінка, д-р Левицький, дир. Бабюк, дир. Михайлюк, дир. Семкович, інж. Панатій, інж. Дмитренко та м-р Ю. Лисяк.

Всіх слухачів є около 50 з Березова й околиці. Виклади відбуваються щодня від год. 4—10 вечорами в салі Народнього Дому. Крім того відбуваються принагідні виклади, як наприклад: 1) про організацію аматор.-драм. гуртків на селі, 2) про працю в „Просвіті“, „Р. Ш.“ та економічних установах, 3) про товариські відношення, 4) про соціяльну оборону.

Курсами кермує комітет, зложений з 9-ьох членів. Тісніша управа зложена з 3-ьох членів (рівночасно членів ширшого комітету). Кожний з них опікується і проводить одним з виділів. Один з цих трьох є головою комітету і провідником курсів.

Освітні курси в Березові Нижньому — це друга спроба творення нашого народнього університету. (Перша спроба — це освітні курси, орґанізовані пок. Мих. Галушинським). Треба дійсно тішитися, що цим разом заініціювало курси само тамошне селянство, а зреалізувало свої пляни за помічю березівської інтеліґенції та запрошених замісцевих прелеґентів-фахівців.

Дня 8. XI. уладжено святочне отворення народнього університету в Березові Нижньому. Програма свята складалася з двох частей: 1) академії, у яку входило: вступне слово, реферат про значіння освіти і кооперації, деклямації та хорові продукції під дириґентурою п. Чукура; 2) інсценізації поеми Шевченка „Невольник“. Свято лишило по собі дуже гарне враження.

Дня 21. XI. комітет курсів уладив для своїх членів і впроваджених гостей чайний вечір, на якому наша сільська молодь бавилася дуже примірно.

На 3. I. 1932 р. комітет приготовляє святочне закінчення курсів. Покищо побажати би, щоби вложена праця багатьох людей принесла нашим гуцулам якнайбільше користи. — Реп.

Новий радянський бюджет.

МОСКВА 20. XII. ПАТ. Центральний комітет комуністичної партії ухвалив бюджетові видатки на 1932 р. у висоті 21 міліярдів рублів, або 4.900 міліонів більше, ніж торік. Половина суми буде призначена на розбудову великого промислу, особливо метального. На совхози і колхози призначено 4.300 міліонів, на розбудову залізниці, водних доріг і повітряної фльоти 3.330 міліонів рублів.

ОСТАННІ ВІСТИ

СПРАВА УКРАЇНСЬКИХ ГІМНАЗІЙ В СОЙМІ.

На денному порядку засідання сойму з пятниці було внесення ППС про привернення державним службовцям 15 проц. додатку. Сойм приняв внесення комісії, щоби внесення відкинути. Відкинули теж наглість внесення опозиції про надуживання при виборах в окр. Перемишль. Маршал відіслав внесення як звичайне до адм. комісії.

Пос. **Войтович** (ББ) в імени освітньої комісії здавав **звіт із трьох внесень Українського Клюбу у справі 1) реактивування держ. української гімназії в Тернополі, 2) в справі відкликання розпорядку міністра освіти, яким замкнено українські прив. гімназії в Дрогобичі та Рогатині.** Референт сказав, що комісія після дискусії ухвалила відкинути ті внесення. Учні вищих кляс тих гімназій — мовляв — брали участь у протидерж. виступах, а навіть саботажах. (У польських гімназіях арештували вже нераз учнів-поляків за протидержавну, комуністичну роботу, одначе ніодної гімназії не замкнули. — Прим. складача).

Мін. освіти **Єнджеєвич** заявив, що українські внесення вже неважні, бо львівська кураторія дала „Рідній Школі" концесію на ведення приват. гімназії в Дрогобичі. Внесення ті є теж неумотивовані, бо розпорядок міністра оснувався на законі про устрій шк. влади. Такий розпорядок видати міністр мав не лише право, а й обовязок, коли він ствердив, що оба заведення перемінилися в протидержавні станиці. Сама молодь тут найменше винувата, тому їй дано нагоду вчитися в інших школах. Коли найшовся концесіонар, що давав ліпші ґарантії, дали йому дозвіл на ведення шкіл у тих самих будинках. Міністр просить сойм відкинути українські внесення, бо вони не є умотивовані ні формально ні фактично.

Пос. **Рудницька** (УНДО) піддержувала внесення свого Клюбу. (Коли вона станула на трибуні з клюбу ББ, почулися крики: „Геть із польського сойму! До Берліна! До Женеви! Забиратися відсіля! Пос. **Рудницька:** До Женеви підемо, чи вам подобається, чи ні, бо це наше право! Пос. **Павловський** щось кричить, на те пос. **Бурда** відповідає йому: Віддайте Загроду! Пос. **Павловський:** Ви краще віддайте мандат).

Бесідниця вказувала, що внесення Українського Клюбу, зголошене тому рік, увесь час спочивало в освітній комісії, а предсідниця тієї комісії пос. Яворська все відповідала, що справа ще не доспіла, хоч тут ходило про долю тисячки української молоді. Референт говорив, що гімназії замкнено з пед. причин, тимчасом замкнено їх лише завдяки поліц. донесенням. Мин. року у Сх. Галичині політ. атмосфера була вже напружена, а замкнення 3 гімназій це була лише часть „пацифікації". Зліквідовано ті гімназії під претекстом протидерж. діяльности і то без слідства шк. влади. Говорилося, що учні брали участь у саботажах. Це, само собою, неправда. В Тернополі під закидом підпалу арештували 3 учнів укр. гімназії. Віцевоєвода Дзеволтовський та воєвода Мошинський сказали українській делеґації, що цей підпал матиме наслідки з боку уряду. Те саме сказав міністр освіти в інтерву ПАТ перед присудом і перед слідством. Підчас „пацифікації" арештували 22 учнів тернопільської гімназії й 1 вчителя. Слідство в справі арештованих уморили, за виїмкою 3 учнів, обвинувачених у підпалі. Судова розправа в лютім ц. р. закінчилася увільненням тих 3 студентів. Прокуратор не вніс навіть спротиву. Отже ніодного учня із тисячки не засуджено суд. присудом за участь у саботажі.

На вечірньому засіданні пос. **Рудницька** низкою фактів доказувала, як виглядає теорія про істнування „ячейок" УВО в тернопільській гімназії. Ця теорія не видержує критики. Візитації в 1929. і 1930. дали добрі висліди, ніхто з учителів не мав дисц. слідства. Всеж 3 тижні після візитації замкнули гімназію. Справжні причини не є педагоґічні, а політичні. З тернопільської гімназії, яка виховала багато світлих українських горожан, ніколи не виходили бандити ні саботажисти. В терн. воєвідстві живе 900.000 українців, а польська меншина в тім воєвідстві має 17 середніх шкіл. Коли множаться проступки молоді і кінчаться у суді, то не молодь винна, а пед. система, яка відбирає молоді леґ. форми уч. організацій і заганяє їх у нелегальні. Вкінці бесідниця просить приняти внесення Українського Клюбу.

Пос. **Яворська** (ББ) про промову пос. Рудницької каже, що це не такі „невиннятка". Заявляє, що обмежиться до Дрогобиччини, бо саме Дрогобич виховав убивників пос. Голувка. Директор української гімназії в Дрогобичі Кузьмович толерував і патронував нелегальному „Пластові", який був у взаєминах із УВО. У „Пласті" збирали гроші на зброю, а його члени мали зброю. (Голоси на укр. лавках: Танки й літаки!). Директора й учителів, що витворювали таку атмосферу, не толерувало би ніяке научне заведення в ніякій державі тай не диво-та, що з такої атмосфери вийшов убивник Голувка. (Великий галас на українських лавках: Вбивник невідомий! Інший голос: Не тягніть нас за язик, бо скажемо все! Марш. прикликає до порядку пос. Рудницьку). Пос. Яворська: Нема в світі держави, яка толерувала би такі научні заведення. Ми створюємо новий тип поляка й українця. (Голос з укр. лавок: Спасибі!).

Пос. **Пйотровський** (ППС) каже, що внесення спізнене більше ніж на рік з причини нинішньої системи правління. ППС старається, щоби можливе було співжиття українців із поляками. Колиб і признати становище уряду про протидержавні виступи кількох учнів, то чи можна приноровлювати збірну кару? Польща має 3 міл. горожан на чужині. Польські меншини в тяжкім положенні в багатьох державах в Европі, а навіть за океаном. Яка буде польська моральна основа оборони польських меншин за кордоном, коли в себе дома поляки хочуть вибілити розпорядки, які кривдять кількаміліонове українське населення? Меншинам належаться не лише обовязки супроти держави, а й рівні права. Бесідників клюб голосуватиме за укр. внесеннями.

Пос. **Матчак** (укр. соц. рад.) збиваючи твердження референта сказав: „Я дуже просив би, щоби передчасно не викликати від нас заяви в справі вбивства Голувка. Ми передчасно мусіли би зложити заяву, яка буде не так сензаційна, як дуже неприємна. Прошу лишити те судові для вияснення, а як буде правосильний присуд — можемо зложити заяву. Застерігаємося проти інсинуації пос. Яворської. (Голос із лав ББ: Ви щось знаєте). Повторюю: Можемо зложити заяву, яка буде не так сензаційна, як неприємна. Пропоную справу відіслати до комісії, щоби там направили кривду.

У голосуванні відкинули всі внесення Українського Клюбу, за яким заявилися: нац. меншини, ППС і Стр. Люд. НД здержалася від голосування.

Найближче засідання сойму 12. січня 1932.

„Слово Польське" жаліється.

„Слово Польське" з 21. грудня в статті „Невиннятка з „Пласту" жаліється, що весь тягар сойм. дебати над українськими внесеннями спочивав на ББ. Ніяка інша польська партія не виступила до боротьби проти претенсій п. Рудницької та тов. ППС вирушила в сукурс українцям, жиди-сіоністи голосували за внесенням, ендеція (лавки її майже пусті) найшлася в трагікомічнім положенні. Не голосувала проти внесення УНДО, а здержалася від голосування за внесенням ББ, що відкидало укр. внесення. Це — твердить „Сл. П." — треба затямити.

Коли посли ББ встали, щоби голосувати за відкиненням українського внесення, один із послів ББ спитав ендеків: А ви? Ст. Стронський відповів: „Ми не хочемо брати відповідальности за те, що ви робите". Пос. Луцький: „Це для нас моральна сатисфакція". „Сл. П." додає від себе, що „Стронський, мовляв, так врадувався компліментом УНДО, що на диво занімів".

ПОСЛИ ВИДАНІ СУДАМ.

В пятницю на засіданні соймової комісії посольської незайманости ухвалили видати судам начального **редактора „Іл. Курера Краковск-ого" пос. Маріяна Домборовського (ББ),** притягненого до карної відповідальности з прив. обвинувачення якогось Фрідмана з приводу статтей в „Іл. К. Ц.", пос. **Клещинського** (ББ) з прив. обвинувачення пос. Недзялковського (ППС) за чинну зневагу (тому кілька місяців пос. Клещинський вдарив в лице пос. Недзялковського за статті в „Роботнику"). Далі постановили видати пос. **Фіделюса** (Стр. Люд.) за чинну зневагу, пос. **Мадейчика** (Стр. Люд.) за обиду чести, пос. **Леха** (НД) і комун. послів: **Данецького, Бужинського та Ткачова** за протидержавні виступи а пос. **Цьолкоша** (ППС) на домагання прокураторів в Тарнові та Нов. Санчі. Справу видачі пос. **Левандовського** (НД) (обвинуваченого, що в зізнаннях про доходовий податок не виказав части свого доходу) комісія відложила.

ВЛОМИ ДО АДВОКАТІВ У БРОДАХ.

Невідомі злодії вломилися в Бродах до мешкання адв. та д-ра Теод. Жовнірчука. Вкрали 1000 дол. готівкою, касетку з біжутерією також вартости ок. 1000 дол.

Вже після влому до адвоката д-ра Амбоса, в якого вкрали гардероби варт. ок. 3000 зол. поліція дістала інформації, що місцеві злодії готовляться до крадежей передовсім до мешкань і канцелярій адвокатів. Повідомлено про те адв. д-ра Жовнірчука, та він лишив свою хату без догляду. З того скористали злодії та обікрали його.

ВБИВНИЦЮ УВІЛЬНИЛИ.

У суботу закінчилася перед львівським судом присяглих розправа проти Анни Кошичкової з Левандівки, яка вбила свого чоловіка. Присяглі 11 гол. потвердили питання про вбивство, а 7 гол., що обвинувачена ділала в афекті, тому суд увільнив Кошичкову від вини та кари.

БЕЗКАРНІСТЬ ГАЙМВЕРСЬКОГО ПУЧУ.

Судовий процес у Ґрацу проти 8 членів Гаймвери, обвинувачених за державний замах з 13. вересня ц. р., скінчився увільненням. Присяжні відповіли на всі питання 12 голосами „ні", наслідком чого трибунал увільнив усіх обвинувачених від вини та кари. Коли підсудні явилися на салі, щоби вислухати присуду, публика привитала їх піднесенням рук на фашистівський спосіб. Підсудні відповіли тим самим способом. Прокуратор не зголосив відклику.

ВІДЕНСЬКИЙ ПАРЛЯМЕНТ І ПОДІЇ У ФОЙТСБЕРЗІ.

З приводу подій у Фойтсберзі соціял-демократичні посли у віденській національній раді зголосили інтерпеляцію, закидуючи адміністраційній владі, що не реаґує на збройні приготування Гаймвери, а таке велить стріляти до робітників. Підчас цієї промови вибухла на салі велика буча, яка малощо не скінчилася бійкою між соціял-демократами і послами Гаймвери.

НІМЕЦЬКІ ЩАДНИЧІ РОЗПОРЯДКИ.

Пруський сойм скінчив наради над проєктом нових щадничих розпорядків, що будуть оголошені у формі декретів. Розпорядки вносять великі редукції в державну адміністрацію. Крім редукції урядовців будуть знесені деякі досвідні установи в обсягу хліборобства, лісництва й ветеринарії. Будуть закриті академії мистецтва у Вроцлаві і Кенігсберзі, 9 педагогічних академій та всі державні театри з виїмком головної опери і драматичного театру в Берліні.

ХОТЯТЬ СПОКОЮ НА СВЯТА.

Австрійська рада міністрів заборонила уладжувати публичні збори і походи в цілій Австрії у святочному часі від 19. XII. до 6. I., щоби не допустити до нарушення публичного порядку й спокою.

Спортові висліди.

ГАКІВКА.

Субота, 19. XII.

ПОҐОНЬ—УКРАЇНА 2:0 (0:0, 1:0, 1:0).
ЧОРНІ—ЛЄХІЯ 2:1 (1:1, 1:0, 0:0).

Змагання на торі Л. Т. Л. при вул. Пелчинській, що відбулися при світлі рефлекторів, принесли в суботу перемогу Поґоні і Чорним. На змаганнях з Україною оба ворота здобув Гемерлінг. Суддював п. Франковський, що признав другий ґоль для Поґоні з офсайту, хоч в загальному відповів добре своєму завданню. Змагання Чорні—Лєхія суддював п. Кухар. Видців понад 1000.

В Україні без сумніву найліпший Труш, на жаль, нема кому використати його центр. Поза тим добрі ще Дицьо, Ґофрик і Ліщинський, всі інші слабші. Воротар Скрипів списувався в загальному незле й оборонив багато цільних стрілів. Стріли ґокеїстів України, яких було дуже багато, були менше цільні, тому воротар Поґоні не мав багато до роботи. Змагання Поґонь—Україна, ведені незвичайно фер, подобалися видцям, значно більше, як змагання Чорні—Лєхія, в яких деякі грачі пописувалися брутально.

Неділя.

ЧОРНІ—ПОҐОНЬ 1:1
ЛЄХІЯ—УКРАЇНА. 1:0 (0:0, 1:0, 0:0).

Україна держалася дуже добре, Лєхія щойно в другій терції здобула перші, як пізніше виявилося, й останні ворота. Суддював п. Шиба.

ҐОКЕЙ У КРАЮ.

Катовиці. Репр. Польщі— Тропавер Е. Ф. 3:1. (Субота).
Катовиці. Репр. Польщі—Тропавер Е. Ф. 2:1. (Неділя).
Познань. АЗС—Варта 3:2.
Варшава. Скра—Ж. А. С. С. 3:1.
Краків. ББСV—Макабі 3:1
Краків. Сокіл—Краковія 4:1.
Лодзь. ЛКС—СКС 7:1.

МІЖДЕРЖАВНІ ЗМАГАННЯ.

Париж. Австрія—Франція 1:1.
Стокгольм. Отава (Канада)—Репр. Стокгольму 8:2 і 10:0.

Студентські справи.

Установчі збори „Правничої Громади“ у Львові.

В дні 21. листопада ц. р. відбулися перші загальні збори „Правничої Громади“, секції Т-ва Прихильників Освіти у Львові. В склад нового виділу увійшли: голова: мр. Юрій Старосольський, заст. голови: Люба Яцкевич, секретар: Роман Луцький, скарбник: Ірена Шухевич, бібліотекар: Евген Коропецький; член виділу: Ростислав Волошин.

Новий виділ Акад. Т-ва „Січ“ у Відні.

Українське Акад. Т-во „Січ“ у Відні повідомляє отсим, що на загальних зборах, які відбулися дня 28. листопада ц. р., вибрано виділ у такому складі: голова: М. Сушко, заст. голови: Р. Залозецький, касієр: Е. Мацях, писар І.: В. Медицький, писар II. Б. Кальба, господар: О. Галущинський, архівар: о. В. Левицький, бібліотекар: О. Навроцький, прес. реф.: Я. Прихпанівна, заст. вид.: О. Курчаба.

Загальні збори УСС. у Брні.

Управа Української Студентської Спілки у Брні повідомляє, що дня 3. XII. ц. р. відбулися звичайні загальні збори УСС. і перевибір нової Управи. У склад нової Управи увійшли: Іван Проскурницький — голова, Михайло Дутко — заст. голови, Константин Вальчик — секретар, Атаназій Дурделло — скарбник, Мирон Рущицький — бібліотекар.

—o—

Берестейський процес.

ПОЖЕЖА В СУДІ.

(41-ий, 42-ий та 43-ий день.)

У *пятницю* берестейський процес не відбувався, бо в складі дров і вугля біля кітлівні вибухнула пожежа тому, що на рурах кітлівні наложили були дров аж під стелю, щоби сушилося. Вогонь передістався на І. поверх, де є канцелярії VIII. виділу, що прилягає безпосередньо до салі розправ берестейського процесу. Дим продістався до салі розправ. Тоді був там лише обв. Мастек. Він сидів у димі й не ворухнувся навіть. „Св. Фльоріяне — сказав до Мастека його оборонець — ратуй!“ — На це Мастек здвигнув плечима та сказав: „Я гасив би вогонь якстій колиб не те, що прокуратор Ґрабовський вчора відібрав мені титул св. Фльоріяна. Тому це його вина. Я усуваюся. Зрештою — каже підводючи свою важку стать і звертається до дверей — може це його вчорашня промова спричинила цей вогонь у підземеллі. (Для пояснення треба пригадати, що на розправі свідки говорили про обв. Мастека, що так як св. Фльоріян гасив пристрасти на краківському конгресі).

Небезпека пожежі була велика, бо могли вибухнути ґази, які витворилися з горіючого вугля. Тому акти берестейського процесу, яких є ділі стирти, перенесли в безпечне місце. На сторожі уставили постерунок поліції. Вкінці, після довгої праці та після ізоляції бічних крил від середнього будинку, вдалося вогонь зльокалізувати. Пивниці, в яких було кількадесять тон вугля, залили водою на 2 м. високо.

У *суботу* процес уже відбувався, одначе не в 1. салі, як досі, лише 2-ій, на другому крилі будинку.

Цикль промов оборони почався промовою оборонця обв. Праґера, адв. *Новодворського.* Він сказав, що судовий присуд повинен ствердити, що боротьба за право не є карним проступком.

Коли адв. Новодворський скінчив говорити, відомий „польський король Житмонт“ (Вільський) встав зі свого місця та крикнув „Славно! Славно!“

Другий промовляв оборонець обв. Баґінського, адв. *Ґарлінський.* Він зачав від твердження, що Польща є нещасна, нарід розбитий, і висловом того є цей процес. На основі цитатів з інтервю Пілсудського, заяв Славека, Світальського і т. д. оборонець стверджує, що в Польщі є система фактичної диктатури, а завданням Центроліву було не допустити до такого держ. перевороту, який залеґалізував би цей фактичний стан. Обвинувачені шукали правопорядку, і найшлися на лаві обвинувачених.

У *неділю* ведено розправу також. Промовляв оборонець пос. Лібермана адв. Гонітвіль і адв. Наґурський віцедекан адвокатської ради.

—o—

НАГІНКА НА КОМУНІСТІВ.

В редакції комуніст. „Гамбурґер Фольксцті“ поліція викрила тайні комуністичні збори. Арештовано поверх 200 осіб і сконфісковано багато підозрілого матеріялу. Частину арештованих передано судовій владі під замітом приготовлювання терористичних актів. Також у Ґоті викрито комуністичні збори, на яких було поверх 100 осіб. Частину зібраних, що ставила опір, арештовано.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Пальто.

Мій товариш купив собі пальто. Річ у нинішніх часах небуденна і тому не диво, що викликав цим трохи сенсації.

— Буржуй!

— Фі-фі-фі!

— Панам кріза нічого не зробить.

Падали оклики, замітки і дотинки, викликували часом сміх, часом потакування, а завжди заздрість.

Я й сам зробив подібні замітки, але почувши як мій товариш до цього пальта прийшов, перестав говорити на цю тему.

— Щож — каже мені одного разу, — треба було використати конюнктуру. Дали мені замість платні векслі. Зесконтуй собі — кажуть. Пішов я по банках — мови нема, поміж жидків — дають 30, 35 відсотків. Біда... Але чую: один кравець робить одіння на векслі. А тут зима, мав старе пальто — вкрали, піду, думаю, возьму нове на вексель. Взяв.

— За 100 відсотків? — зжахнувся я.

— Майже. За 75. І тепер маю клопіт. Оглядають мене мов білого крука.

Саме тоді, як товариш вияснив мені походження свого пальта, підійшов до нас один громадянин. Капелюх пімнятий, пальто витерте, черевики носи позадирали, як ворони на слоту.

— Поважаннячко, кхи, кхи — почав.

— Кланяюсь. Поважання.

— Що так радите, панове?

— От балакаємо...

Громадянин окинув нас дбайливим оком і зразу помітив нове пальто.

— О, то, то розумію. Кхи, кхи. Буржуй, пане дію. Що за матерія, фі-фі-фі. Кажуть: кріза, кричать біда, а тут, пане дію, фасон! Кхи, кхи. Де нам до того. Де-де! Ми, пане дію, останній лах зношуємо. Далі з мішка будемо робити. Ая, з міховиння, пане дію, а не з анґлійського сукна. Кхи, кхи. Так, як ось, у вас...

— А як чоловік не має в що вдягнутися, то що має робити? — спитав мій товариш, видимо злий.

— Певно, певно. Чому собі не має позволити! А ще як пенсійка, пане дію, прилична. Очевидно, очевидно. Я також..., але не втну. Ледви клигаю. Кажу вам: біда... Ані думати про нове пальто! Моє поважаннячко

І потюпав. Разом з пімнятим капелюхом, витертим пальтом і задертоносими черевиками.

— Маєш тобі нуждаря! — процідив крізь зуби товариш. — Сімсот золотих платні...

— І презенційні марки...

— І камениця...

— І жінка емеритка.

— І син-одинак на посаді.

— Бачиш. Так що дня і що дня з тим моїм пальтом. В нас аби новий капелюх, то вже: буржуй... знаменито стоїть... але йому поводиться!.. Остогидло вже слухати. А самі мають гроші, добрі посади і... витерті пальта. А зітхають, а нарікають, а обносять свої лати по всіх інституціях...

Мій товариш був такий схвильований, що я навіть не задержував його. Нехай думаю перезлоститься. Полекшає.

Але здибаю його колись тут.

— Брехуне — кажу до нього. Ти казав, що тобі старе пальто вкрали, а ось маєш його на собі.

— Я заміняв.

— За старе?

— Так. Чоловіче, я віджив. Шкода трохи, бо тепліше було, але бодай спокій маю. Мало через нього посади не втратив. Як почали, що такий пан, що собі пальто справив, що мені посади не треба, бо я з дому богатий, то я взяв і заміняв.

— А тамтого не чіпають за нове пальто?

— Е, він між чужими, аж у Катовицях. А там нове пальто не то не шкодить, але помагає.

Галактіон Чіпка.

Вбиті й ранені в Стирії.

У Фойтсберзі (Стирія) до тамошнього бурмістра Ренера прийшла нічю поліція, бо підозрівала його у взаєминах із замахівцями (Гаймвера). Відбувалося там тайне засідання. Учасники розброїли жандармів. У бійці закололи на смерть одного жандарма. Приїхали на поміч два авта з поліцією. Замаховці кинули на авто ручну гранату, що ранила шофера і 2 поліцаїв. Облога дому тревала дві години. На вулиці була ранена теж прохожа жінка. Бурмістра і його товаришів арештували. В пивниці найшли 200 гранат, кавал. кріси, револьвери, набої, 5 скриньок амоніту, а в бурм. бюрку документи, що вказують на злуку з Гаймвером.

20-ліття артистичної праці В. Ємця.

19. грудня ц. р. минає 20 років з того дня, як вперше виступив на естраді тодішній учень Охтирської ґімназії Василь Ємець перед місцевим громадянством в м. Охтирці на Харківщині.

З того часу В. Ємець всією душею віддався грі на бандурі, нашому національному інструменті, удосконалюючи техніку своєї гри, студіюючи народні думи й пісні та збогачуючи своєю творчістю композиції народніх мельодій.

Будучи студентом природничого факультету московського університету В. Ємець одночасно поважно студіює теорію музики у професора Поллі.

Саме в той час довелося мені вперше почути гру В. Ємця на концерті українського Т-ва „Кобзар“ у Москві. Особливо в памяті стоять ті музично-вокальні вечірки цього Т-ва, які уладжував тодішній його голова, славнозвісний український співець І. Алчевський, артист Московської Опери, що так несподівано помер в Італії в 1917 р. В. Ємець не раз виступав на таких вечірках і завсіди чарував своєю грою численних українців, закинутих долею у чужу столицю. З відновленням української державности В. Ємець засновує в Київі кобзарську капелю, з якої потім повстала сучасна кобзарська капеля на Радянській Україні.

Підчас українсько-більшовицької війни В. Ємець вступає до українського війська та, мандруючи від одної військової частини до другої, своєю грою на бандурі запалював наших вояків до геройських вчинків так, як це робили в давнину сліпі кобзарі, що своєю грою побуджували в глибині народньої душі любов до батьківщини та її славного минулого.

Опинившись з 1920 р. на еміґрації, В. Ємець вертається до своїх наукових студій до Української Господарської Академії в Подебрадах, але не покидає своєї артистичної діяльности. В. Ємець за час свого перебування в Чехословаччині не тільки виступав від часу до часу перед своєю й чужою публикою зі своїми концертами, але й занявся орґанізацією кобзарських капель у Подебрадах і Празі.

За час свого перебування на еміґрації В. Ємець обїхав зі своїми концертами цілу низку країн в Европі (Чехословаччину, Німеччину, Бельґію, Францію), а в 1930 р. зробив велике турне по країнах Нового Світу.

Виступи В. Ємця скрізь викликають велике захоплення до його гри та пробуджують у слухачах зацікавлення до України й українського народу, вірним сином якого є наш артист- віртуоз В. Ємець.

Про враження, яке залишає по собі гра В. Ємця на чужинців, може свідчити безліч рецензій, вміщених у загальних і музичних часописах у ріжних мовах.

Дозволю собі навести тут для прикладу дві з таких рецензій, — одну з бельґійського часопису, а другу — з французького.

„Ми зобовязані Василеві Ємцеві за так багато хвилин солодкого забуття, хвилин повних великої і такої чаруючої краси... Нам здавалося, що саме серце стискалося якось лагідніше й ніжніше; схвильоване й полонене переживаннями, які викликала ця музика“. (Liége - Universitaire“ — 13. V. 1925). „Василь Ємець — український вітроуз — добув із бандури такі чарівні звуки й такі зворушуючі ритми, що, здавалося, ніби це були не вібруючі струни, яких пальці так ніжно торкалися, лише сама душа України, що прилетіла до нас у ніжних, гармонійних перезвонах кришталевих дзвіночків“. („Comedia“, 3. III. 1929.).

Ст. Сірополко.

НОВИНКИ

— **ПОЧТОВІ СКЛАДАНКИ розсилаємо з нинішним числом і просимо Вп. Передплатників негайно надсилати передплату, щоби не було перерви у висилці часопису. Передплата на місяць січень 5 зол.**

— **У звязку з побутом еп. Хомишина у Варшаві** польські джерела повідомляють, що і в Станиславові йдуть переговори. Незабаром оголосять обі сторони заяви, як вислід тих розмов.

— **Скарб біля Ужгороду.** Столицею Закарпатської України — Ужгородом — прогомоніла вістка, чеська преса зробила з неї сензацію. Саме в жовтні цього року чеська поліція арештувала в ужгородських лісах двох москалів, які приїхали аж з Японії на якісь розшуки. Поліція їх придержала. Опісля справа затихла, а зараз почалися нові розшуки та розкопки в залісених вивозах і проваллях біля Ужгороду. Тепер іде гарячкова праця перед більшими морозами, але за кілька днів вона мусітиме зупинитися. У перших місяцях війни саме тими просмиками Карпат вдерлися російські війська, а саме 48-а дивізія піхоти. В інших місцях наступ заломився і німецькі та мадярські полки наступали з усіх боків на самотню дивізію. Її командант, відомий з невдатної контреволюції 1917 р., ґен. Корнилов приказав відворот, який швидко замінився в безладну розсипку. Відділи кидали зброю та блукали карпатськими лісами. Касою дивізії піклувалося пять старшин, які мали її перевезти до Росії. Одначе вони заблудили на шляху та спинилися в камянецькому лісі за Ужгородом. Були певні, що попадуться в полон, тому вирішили скарб закопати. Перед тим присягнули, що хтонебудь із них лишився би живим, — після війни має повернути на місце і добути скарб. Після повороту до штабу армії старшини сказали, що старшини дивізії разом із скарбницею попалися в полон. Їм повірили, ніхто ні хвилини не сумнівався в їхні слова. Війна та революція розділили тих пять старшин. Двох полягло на фронті підчас наступу на Тернопіль, одного розстріляла Чека в Одесі, один загинув без вісти, один залишився живим. Був до недавна старшиною у штабі „армії" от. Семйонова, що веде партизанську боротьбу з більшовиками на Далекому Сході. Звідтіля приволікся він на Закарпатську Україну. Чеська поліція арештувала його, він признався до всього та сьогодні шукає закопаних півтора міліона золотих рублів у порозумінні з чеською владою.

— **Ловля міліонів.** Перед 60-и роками видобули перші перли біля побережжа Австралії. У тих часах, сьогодні звичайне та важке ремесло, — ловля перел мала посмак романтизму та розбійництва. На морському дні біля північного берега Австралії було багато перлоносних мушель. Ніхто не стеріг берегів, сусідні острови замешкували тубильці, у водах роїлися рекіни.. Швидко почали тут кружляти шукачі золота. Човнами перепливали на острови та під грозою револьверів вибирали найкращих пливаків із осель; кидали їх у море та наказували поринати на дно. Звідтілля нурець вертав ізількома мушлями, або не вертав уже ніколи... 1872 р. право та австралійський уряд добачили кривду тубильців із проливу Тореса та заборонили ловлю перел, одначе вона не зупинялася тут, ані на Новій Ґвінеї Розвинувся могутній та поплатний промисл. Річно відсілля добувають перли вартости 5—7 міл. зол.; мало відомі острови з проливу Тореса відібрали пальму першенства арабським берегам, як „країні перел". Досі не змінилася техніка праці. Як перед 60-роками, так і тепер, нурець мусить поринати на дно моря глибокого до кільканацять метрів. Нурцем є майже завжди австралійський тубилець, або маляєць. Лише тоді, коли дно моря лежить глибше під водами моря одягає нурець нурковий одяг. Звичайно поринає нагий, затовщує собі тіло оливою, затикає отвори носа та вух. Знаряддям до відривання мушель служить йому деревляний патик, має теж кошик із трощі на збирання їх. З бігом літ вичерпуються щораз більше к..ь багаті перлами побережжа. Сьогодні за перлоносними мушлями нурці поринають щораз глибше, нурковий одяг стає щораз більшою конечністю. Торговельний промисл ловлі перел поставлений зовсім новітно. Три великі концерни побороли слабших соперників, тепер борються за кращі здобутки. Два з них чисто японські. Зпід лоба глядить на це Австралія, котра може лякатися набігу з перелюднених японських островів, але вона безсильна супроти тих, що грабіжницькою рукою сягнули по серце Манджурії, щоби чужими багацтвами скріпити „країну сходячого сонця".

—o—

СПОРТ.

За поширення гаківки між українцями.

(Комунікат Спортового Т-ва „Україна" у Львові).

Управа секції гаківки при Спорт. **Т-ві** „Україна" у Львові подає до відома, що змагуни, які хотілиб тренувати гаківку на **леді**, можуть інформуватись у капітана дружини п. **М. Труша** підчас тренінґів на „Світезі" у **вівтірки і четверги** (попол.), або у п. **М. Дуткевича** по кожних змагання „України". З огляду на те, що „Україна" творить у цьому сезоні також і **другу дружину**, в якій початкуючі та юніори малиб не лише вправляти, але й змагатися з іншими дружинами, закликаємо всіх охочих плекати цю гарну, досі серед нас так слабо поширену ділянку спорту.

—o—

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 18. XII. п. р. за масло експортове та десерове пріма 3·40 зол., за літру молока 24—25 сот., літру сметани 1·20 зол., копу яєць 6·00 - 6·20 зол.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Нечинний.

Театр Ріжнородностей:

Понеділок 21 грудня в годині 8 веч. „Вогнем і мечем".

Вівторок 22 грудня з причини генеральної проби муз. комедії „Граємо оперетку" театр нечинний.

Середа 23. грудня в 8. год. веч. „Вогнем і мечем".

Кіна.

АПОЛЬО: „Велика туга" (Каміля Горн, Анні Ондра, Ліль Даґовер Ольга Чехова, Гаррі Лідтке, Конр Файдт, Шлеґов Кортнер).

КАСИНО: „Кохання серед ледів".

КОПЕРНИК: „Не гріши, жінко!"

ЛЕВ: „Боротьба в підземеллях".

МАРУСЕНЬКА: „Не гріши, жінко!"

МІРАЖ: „Імпресаріо" (Бастер Кітон), „Погании" (Рамон Новаро).

ОАЗА: „Діявол океану", „Пан губернатор на інспекції".

ПАН: „Більше ґазу!", „Тайна почтової скриньки".

ПАЛЯС: Звукова фільма „Любовник півночі".

ПАСАЖ: „Велика парада „Фокса".

ПРОМІНЬ: „Бруковий метелик".

СОНЦЕ: „Гробниця великого кохання".

СТИЛЕВЕ: „Веселий тиждень Метро-Ґолдвин Маєр".

УЦІХА: „Гра за мущину" (Ліліяна Гейд) „Гарний поліцай" (Еді Польо).

ХИМЕРА: „Особиста секретарка"; звук. додаток „Мікі".

Програма радіо.

Вівторок 22. грудня 1931.

Ляйпціг (259,3) 21·30 Танкова музика. **Льондон** (356,3) 20·00 Концерт. **Гельсінґфорс** (368,1) 19·30 Концерт. **Букарешт** (394,2) 17·00 Румунська музика. **Рим** (441,2) 21·00 Концерт. **Харків** (937,5) 19·30 Технічний виклад. 21·00 Опера. **Ленінград** (1000) 14·00 Концерт **Париж** (1724,1) 21·00 Опера.

Середа 23 грудня 1931.

Моравська Острава (263,4) 15·00 Концерт **Брно** (341,7) 19·05 Концерт. **Гамбург** (372,2) 19·30 Концерт. **Сотенс** (403,8) 20·30 Пісні. **Берлин** (419) 22·10 Танкова музика **Лянгенберг** (472,4) 13·05 Концерт. **Прага** (486,2) 18·25 Опера. **Мілянo** (500,8) 20·45 Оперетка. **Брюсель** (508,5) 18·00 Танкова музика. **Відень** (516,4) 19·45 Концерт. **Мінхен** (532,9) 19·30 Концерт **Харків** (937,5) 19·30, 20·00 Концерти. **Калюндборг** (1153,8) 20·00 Данська музика.

Львівське радіо.

Вівторок 22. грудня 1931.

Львів (380,7) 11·40 Перегляд краєвої преси ПАТ. 11·58 Час із Варшави. 13·10 Про погоду дня. 15·15, Летунная. 15·25 Перед карнавалом. 15·45 Грошева біржа. 15·50 Для молоді. 16·00 „Совгн". 18·50 Нові зорі. 17·35 Концерт. 18·50 Всячина. 19·15 Літературна гутірка. 19·45 Радієвий щоденник. 20·00 „Загівшання". 20·15 Концерт 21·15 Листування 22·10 Концерт 22·50 Спортові новини 23·00 Танкова музика. Грамофонові кружки: 12·10 15·00, 16·40, 19·40.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Кооператива Український Театр у Львові. Театр ім Тобілевича у Станиславові.

ГАЛИЧ.

21. XII. „Пурга".
22. XII. „Розведена".
23. XII. „Грішниця на острові Паго-Паго" (премієра).
25. XII. „Про що тирса шелестіла".

СТАНИСЛАВІВ:

26 XII. „Розведена".
27. XII. „Грішниця на острові Паго-Паго" (премієра, постановка В Блавацького).

До Громадянства Станиславівщини! Як минулого так й цього року Кружок „Рідної Школи" в Станиславові поширює дальше звичай закупна **Свят-вечірних свічок „Рідної Школи"**. В кожній хаті свідомого українця повинна найтися на святочному столі ця свічка, завязана синьожовтою стяжкою з написом **„Веселих Свят пересилає „Рідна Школа"**. Наше Громадянство, закуповуючи масово за добровільними датками цю Свят-вечірну свічку, прийде **„Рідній Школі"** з дуже великою поміччю в теперішнім дуже тяжкім для неї положенні. Тому сподіваємося, що кожна українська родина купить на свій святочний стіл таку свічку— чим причиниться від себе до піддержки трьох шкіл **„Рідної Школи"** в Станиславові. Всім членам **„Рідної Школи"** в Станиславові ці Свят-Вечірні свічки доручувати буде Кружок окремо, а у громадах у повіті свічки можна купувати в кожній місцевій кооперативі. 1-1

Подяка.

Парохіяни першої греко-католицької парохії на Холмщині в Городлі над Бугом, отсією дорогою складають прилюдну подяку всім Жертводавцям на відбудову згорілої 28. IX. 1931. їхньої церкви. А саме: 1. ВП. Кузьмичеві зі Львова, за золоч. чашу, дарування довгу 30 зол., тощо. 2. ВП. Гелемеєві зі Львова, за золоч. дароносицю і ін. 3. Хв. Монастиреві ЧСВВ. у Львові за гарний недільний фелон 4. Хв. Тов. Достава у Львові, за новий похоронний фелон і ін. 5. Впр. о. Протоігуменові Ст. Решетилі ЧСВВ., за дар 100 зол. 6. Їх. Преосвященству Йосафатові Коциловському Еп. Перем., за новий святочний фелон і ін. 7. Їх Преосвященству Маріянові Фульманові Еп. Люблинському за незвичайно щедрий дар 1000 зол. 8. Хв. Братствам св. Онуфрія, Мар. Тов. Пань у Львові і Впр. О. Іг. Пелехові ЧСВВ. за срібно-золоч. Литийник (50 зол.). 9. Вп. Паннам Царівним з Варшави і 10. Усім іншим Жертводавцям за дари, прислані ще перед пожежою. Нехай Г. Бог сторицею нагородить, поблагословить усім добром їхнім намірам і заохотить тим добрим їх прикладом інших до жертволюбивости. — В імені парохії: о. **Йосафат Федорик ЧСВВ.** — душпастир у Городлі, **Микола Ваврисевич** — церковний староста. Городло 9. XII. 1931.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло". Львів, Ринок 10.